

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ

*Ενότητα τρίτη: Δημοκρατικές αξίες στη θεωρία και στην πράξη***Ελευθερία και Ισότητα – Δημοκρατία και Ανθρώπινα Δικαιώματα**

Οι θεμέλιοι λίθοι της δημοκρατίας είναι η **ελευθερία** και η **ισότητα**. Ένα από τα πιο σημαντικά ερωτήματα στην πολιτική φιλοσοφία είναι πώς μπορούν να συνδυαστούν αυτές οι δύο αξίες. Ωστόσο, πριν απαντήσουμε, πρέπει να κατανοήσουμε τι ακριβώς σημαίνουν.

Η **ελευθερία** μπορεί να οριστεί με δύο τρόπους: αρνητικά, ως απουσία εμποδίων και καταναγκασμού, και θετικά, ως η ικανότητα του ανθρώπου να καθορίζει τη ζωή του αυτόνομα. Το ίδιο διττό νόημα υπάρχει και στα **ανθρώπινα δικαιώματα**, τα οποία προστατεύουν τόσο από επεμβάσεις στη ζωή μας όσο και υποχρεώνουν την κοινωνία να στηρίζει τα άτομα για να αναπτύξουν τις δυνατότητές τους.

Η **ισότητα** επίσης έχει δύο όψεις: είτε ως απλός εξισωτισμός, όπου όλοι κατέχουν περίπου τα ίδια, είτε ως προσπάθεια να εξαλειφθεί η εκμετάλλευση και οι ανισότητες μέσω αλλαγών στις κοινωνικές και οικονομικές δομές.

Διαφορετικές Προσεγγίσεις για την Ελευθερία

Οι **νεοφιλελεύθεροι** αντιλήψεις τονίζουν μόνο την αρνητική διάσταση της ελευθερίας και περιορίζουν το ρόλο του κράτους στη διασφάλιση των ατομικών δικαιωμάτων, θεωρώντας ότι οι ανισότητες στην καπιταλιστική οικονομία είναι φυσικές και αναπόφευκτες.

Αντίθετα, η **σοσιαλιστική** προσέγγιση βλέπει την ανισότητα και την αδικία ως περιορισμούς της ελευθερίας. Επομένως, υποστηρίζει ότι το κράτος πρέπει να παρεμβαίνει ενεργά, καλύπτοντας κοινωνικές ανάγκες, προσφέροντας δημόσιες υπηρεσίες και επιδιώκοντας τη συλλογική ανάπτυξη των ανθρώπινων δυνατοτήτων. Μακροπρόθεσμος στόχος είναι η δημιουργία μιας κοινωνίας χωρίς εκμετάλλευση.

Διαφορετικές Αντιλήψεις για την Ισότητα

Στη **φιλελεύθερη δημοκρατία**, η ισότητα αφορά κυρίως τη δίκαιη εφαρμογή των νόμων και την ίση δυνατότητα για κοινωνική ανέλιξη, χωρίς όμως να επιδιώκεται η ουσιαστική άρση των ανισοτήτων.

Αντίθετα, στη **σοσιαλιστική προοπτική**, ισότητα σημαίνει έμπρακτη ενίσχυση των οικονομικά αδύναμων. Όπως υποστηρίζει και ο **Τζον Ρολς**, πρέπει να αποδεχόμαστε μόνο εκείνες τις ανισότητες που ωφελούν τους λιγότερο προνομιούχους, πράγμα που απαιτεί αναδιανομή του πλούτου και κρατική παρέμβαση στην αγορά.

Είναι η Ελευθερία και η Ισότητα Αντιφατικές;

Κάποιοι υποστηρίζουν ότι η προσπάθεια για περισσότερη ισότητα περιορίζει την ελευθερία. Αυτή η άποψη παραγνωρίζει ότι η φτώχεια και οι ανισότητες μειώνουν τη δυνατότητα των ανθρώπων να ασκήσουν την ελευθερία τους. Άρα, **ελευθερία και ισότητα δεν έρχονται σε αντίθεση**, αλλά μπορούν να προχωρήσουν μαζί, μέσα σε μια κοινωνία δικαιοσύνης και αλληλεγγύης. Δυστυχώς, τα ισχυρά οικονομικά συμφέροντα και η παγκόσμια οργάνωση συχνά εμποδίζουν την επίτευξή τους.

Η Παγκοσμιοποίηση και οι Προκλήσεις για τη Δικαιοσύνη

Στην εποχή της **παγκοσμιοποίησης**, η τεχνολογική ανάπτυξη δεν έφερε ούτε ισότητα ούτε ειρήνη. Ο πόλεμος, η καταστροφή, η ακραία φτώχεια και η περιβαλλοντική κρίση παραμένουν μεγάλα προβλήματα. Η οικονομική παγκοσμιοποίηση έχει εντείνει τις ανισότητες και έχει συρρικνώσει το κοινωνικό κράτος.

Η **πολιτική φιλοσοφία** σήμερα πρέπει να αποκτήσει **κοσμοπολίτικη** διάσταση, προτείνοντας παγκόσμιες αρχές δικαιοσύνης. Ο **Τζον Ρολς** μίλησε για μια **ρεαλιστική ουτοπία**: μια ειρηνική παγκόσμια τάξη χωρίς επιβολή από υπερδυνάμεις, βασισμένη στη συνεργασία ελεύθερων και δημοκρατικών κοινωνιών.

Παρόλα αυτά, υπάρχουν επιφυλάξεις, καθώς:

- Τα πλούσια κράτη δεν βοηθούν τα φτωχότερα,
- Ο ΟΗΕ συχνά αδυνατεί να δράσει αποτελεσματικά,
- Τα ανθρώπινα δικαιώματα καταπατούνται ευρέως,
- Οι συγκρούσεις από εθνικισμό και μίσος συνεχίζονται,
- Τα οικονομικά συμφέροντα οδηγούν σε ανταγωνισμούς.

Έτσι, η αναζήτηση μιας **δίκαιης παγκόσμιας τάξης** είναι ακόμη ανοιχτή. Για να επιτευχθεί ειρήνη, πρέπει πρώτα να οικοδομηθεί περισσότερη **δικαιοσύνη** και **ισότητα** σε παγκόσμιο επίπεδο.